

A MÚLT KARMAI

Őslénytani leletek az Erdélyi Múzeum-Egyesület gyűjteményében

Az Európában felfedezett kréta kori húsevő dinoszauruszok egyikének máig legteljesebb csontváza került napvilágra a Szászsebes környéki szárazföldi üledékekből. A leletet 2009-ben fedezte fel Vremir Mátyás kolozsvári geológus–paleontológus. A 70 millió éves, teljesen új theropoda fajhoz tartozó szenzációs fosszíliát a meghatározásában és leírásában közreműködő kutatók (Csiki Zoltán, a Bukaresti Egyetem Geofizikai és Geológiai Karának lektora, Vremir Mátyás, az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kutatóintézetének külső munkatársa, Stephen Brusatte, a Columbia Egyetem Föld- és Környezettudományi Karának kutatója, végül – de nem utolsósorban – Mark Norell, a New York-i Amerikai Természettudományi Múzeum paleontológiai részlegének igazgatója) **Balaur bondoc**-nak („tömzsi sárkány”) nevezték el.

A nagyon fontos tudományos leletet a megtaláló 2010 elején adományozta az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek, az EMÉ-nek. „Fontosnak tartom, hogy az EME őrizhesse és kezelhesse ezeket a rendkívüli leleteket, amelyek egyúttal megfelelő „magot” képezhetnének az EME egykor híres kőzet-, ásvány- és őslénygyűjteményének újbóli megalapozásához” – írta az adományozó Vremir Mátyás szándéknyilatkozatában.

Habár a lelet hiányos (a csontváznak hozzávetőlegesen 75%-a maradt meg), a csontokon egészen különleges anatómiai bélyegek találhatók, közülük 20 teljesen egyedi, csak erre a fajra jellemző. A lelet a híres mongóliai *Velociraptor* közeli, de aberráns rokona; leginkább egy túlméretezett pulyka és egy pitbull hibridjére emlékeztet, tömzsi testtel, izmos és vaskos hátsó lábakkal, valamint megnyúlt, vékony tollakkal fedett mellső végtagokkal. Legkülönlegesebb jellegzetességei a nagyon széles és hátranyúló medenceöv, a kétujjú mellső végtagok, valamint a négy funkcionális ujjal ellátott hátsó végtagok, két-két törszerű támadó karommal. Az eddig ismert *Velociraptor*-félék és rokonaik mind a mellső, mind a hátsó végtagjaikon három-három funkcionális ujjal rendelkeztek, lábaikon csupán egy-egy támadó karommal. Az új lelet kettős szakítókaromú lábfeje, rövid, de erőteljes és nagyon izmos lába, valamint vaskos teste arra utal, hogy ez a raptor inkább egy kickboxerhez, semmint egy gyors futóhoz hasonlíthatott. Vadászati taktikája valószínűleg rajtaütésszerű volt.

Az állat testének átlagos hossza (a fejétől a farkáig) 1,8–2 méter lehetett. Viszonylag kis mérete ellenére félelmetes külsejűnek számíthatott, különösen ha figyelembe vesszük, hogy zsákmányát nála mintegy kétszer nagyobb, kisméretű (3–4 méter testhosszú) „törpe” növényevő dinoszauruszok (*Zalmoxes*, *Telmatosaurus*, *Struthiosaurus*) képezhették. Az ázsiai (*Velociraptor*) vagy amerikai (*Deinonychus*) raptorok esetében például ez az arány sokkal előnytelenebb volt, testméretük ugyanis nem haladta meg az általuk zsákmányolt állatok méreteinek egyötödét.

A szászsebesi zömök sárkány hirtelen és tragikus körülmények között pusztult el még fiatal egyed korában. Egy monszunális árvíz alkalmával fulladhatott meg, elsodort tetemét, más állatokéval együtt, egy folyó árterületén lerakódott iszap temette be.

Mint a kutatók egybehangzóan megállapították, ez a lelet újabb bizonyítéka az európai és az ázsiai–amerikai fauna közötti kapcsolatnak, amely a faunisztikus elemek aktív cseréjét sugallja, akkor is, ha közülük egyesek utólag független fejlődésnek indultak az európai szigetvilágban.